

Restaurátorský záměr

**Sochařská výzdoba atiky budovy rektorátu
Masarykovy univerzity
(bývalé budovy Německé vysoké školy technické)**

© MgA.Radka Levínská

Duben 2021

1. Lokalizace památky

1. **Kraj:** Jihomoravský.
2. **Obec:** Brno – město.
3. **Adresa:** Komenského nám.2, 602 00 Brno
4. **Název objektu, jehož je památka součástí:** budova rektorátu Masarykovy univerzity, dříve
Německá vysoká škola technická
5. **parcelní číslo:** 772 k.ú. Brno město

2. Údaje o památce

1. **Specifikace památky:** Sochařská výzdoba atiky- dvě alegorické sochy a erb s dvěma gryfy po stranách
2. **Autor:** arch. Josef Arnold
3. **Datování/ sloh:** 1860/ neoklasicismus.
4. **Materiál:** sochy –jemnozrnný vápenec
plintus- pískovec
erb- umělý kámen na bázi synt. pryskřice - výdusek / vápenec
koruna: umělý kámen na bázi synt. pryskřice - výdusek
5. **Rejstříkové číslo:** ÚSKP 18421/7-129
6. **Poslední restaurátorský zákrok:** rok 2000 (obnova budovy pro účely lékařské fakulty), 1992, kolem r.1975

3. Údaje o akci

1. **Vlastník:** Masarykova univerzita, Žerotínovo náměstí9, 601 77 Brno
2. **Investor:** ČR
3. **Restaurátorský záměr:** MgA.Radka Levínská, 2.4.2021
4. **Závazné stanovisko:** -

MgA. Radka Levínská akad. soch.
odborný restaurátor
Bělohorská 159, 636 00 Brno
tel.: 777 557 981, e-mail: radka.levinska@seznam.cz
DIČ: CZ6759091438, čís. lic. 8621/2000

4. Popis památky a jejího stavu před obnovou

Předmětem restaurátorského záměru je sochařská výzdoba atiky budovy bývalé Německé vysoké školy technické, nyní rektorátu Masarykovy univerzity- štít s císařským orlem a korunou, s dvěma gryfy po stranách jako strážci erbu a dvě alegorické sochy: pohledově pravá alegorie s atributy obchodu, kotvy a kaducea- Merkurovy okřídlené hole s dvěma propletenými hady* a převodovky (Průmysl?) a pohledově levá s atributy globu, knihy, sovy a žehnajícího Ježíše Krista (Věda?). Sochařská výzdoba je ukotvena do konstrukce krovu pomocí táhel.

Prohlídka byla provedena v zadní části ze střechy, v přední části z vysokozdvizné plošiny. Informace získané vizuálním průzkumem jsou podpořeny dílem analýzou vzorků odebraného materiálu (viz Příloha č.1), dílem zkušeností a svědectvím bývalých pracovníků firmy ReŠtuk s.r.o., kteří se podíleli na poslední obnově v roce 2000.

Sochařská výzdoba je zhotovena z vápence, plintus z pískovce. Všechny součásti výzdoby jsou z velké části převrstveny cementovým pačokem nebo cementovými doplňky.

Erb je rekonstrukce v umělém kameni na bázi syntetické pryskyřice osazená na čepy jako výdusek, jádro však tvoří původní kamenný erb. V rámci minulé obnovy byla provedena sonda pod vrstvu cementu nacházející se pod výdusem, která existenci původního erbu s částečně zachovanou modelací potvrdila. Po dokumentaci byla sonda znovu zaplněna. V současné době je výdusek po celém obvodu oddělen od základu otevřenou trhlinou. Předpokládám, že to není důsledek koroze čepů, protože dle pamětníků byla rekonstrukce osazena na kulatinu z vysoko legované oceli.

Koruna je kopie původního prvku zhotovená z umělého kamene na bázi syntetické pryskyřice jako skořepina. Výplň tvoří patrně cihly v minerálním pojivu v zadní části zakryté deskou. Deska se v současné době odděluje. Lze se domnívat, že se tak děje v důsledku odlišné roztažnosti materiálu na bázi minerální a na bázi synt. pryskyřice stejně jako je tomu u modelace orla. Statika je zajištěna táhly ukotvenými nahoře do výplně a dole do výztuže v zadní části erbu. Koruna byla osazena při posledním zásahu v roce 2000.

Na vertikálních plochách a v podhledech, především v místě stékání srážkové vody je zřejmá povrchová degradace typická pro materiál vykazující zvýšené množství solí. Objevují se trhliny, kaverny, doplňky se oddělují od podkladu, jejich materiál se rozpadá. Hlavní příčinou bude patrně uzavření

*) Kaduceus je znak obchodníků. Symbol má svůj počátek ve starověkém Řecku, byl součástí řecké mytologie jako atribut boha Herma, v mytologii římského boha Merkura. Dvojice hadů znázorňuje tvůrčí konflikt, plodnost, ideální rovnováhu protikladů a křídla zároveň prchavost této harmonie.

povrchu cementovým pačokem, dále v minulosti neodčištěná a zatřená sádrovcová krusta, k současnému stavu přispívají i hnízdící holubi.

Je zřejmé, že na alegorii Průmyslu chybí modelace atributů. Na Merkurově holi chybí jedno křídlo a celá spodní část. Navíc je jasné, že v minulosti při obnově nebyl symbol pochopen a doplňky modelace jsou nelogické.

Památku pokrývá nesouvislá vrstva sjednocujícího nátěru s depozitem atmosférického spadu ve stínech vázaným v sádrovcové krustě. I přesto jsou patrné některé doplňky, jako např. prsty na ruku alegorie Průmyslu pohledově nalevo, zaplněné kaverny v modelaci drapérií apod.

Na horizontálních plochách se daří náletové vegetaci. Silná vrstva mechů a lišejníků zcela jistě významně narušuje povrch jemnozrnného vápence. Skutečná míra narušení bude zřejmá až po sejmutí povrchového znečištění.

V zadní části modelace křídel gryfů vystupuje pod degradovaným doplňkem cihla, lze se domnívat, že bylo sousoší v minulosti zpevněno dozdívkou.

Povrch táhel vykazuje výrazné známky koroze, jejich funkce však ohrožena není.

Porovnáním pravé a levé strany sochařské výzdoby atiky je nepřehlédnutelné, že se pohledově pravá strana nachází ve významně horším stavu

6. Restaurátorský záměr

Záměrem restaurátora při obnově sochařské výzdoby je především zabránit působení faktorů, které se doposud podílejí na degradaci památky. Z povrchu památky budou sejmuty vrstvy znečištění, kolonií náletových rostlin a nátěrových vrstev a nepůvodní doplňky, které z hlediska technologického nebo estetického neodpovídají současným požadavkům na výsledek zásahu památkové obnovy. Cílem zásahu by mělo být sejmutí vrstvy cementového pačoku v maximální možné míře nebo alespoň její narušení tak, aby zároveň nedošlo k ještě většímu nevratnému poškození modelace. Zásah bude probíhat na místě, dojde k lokálnímu odsolení, celkové konsolidaci kamenné hmoty a k doplnění chybějících částí s ohledem na tvarosloví a celkový charakter sochařských děl. Původní armatury budou ponechány na místech, možná koroze bude minimalizována penetrací inhibičního prostředku. Případné druhotné armatury budou vyjmuty, nebude-li hrozit, že v důsledku tohoto procesu dojde k dalšímu nevratnému poškození památky. Odhalené armatury stejně tak táhla budou povrchově upraveny antikoročním nátěrem.

Povrch sochařské výzdoby bude opatřen vápennou nátěrovou hmotou modifikovanou organokřemičitanem dle celkové koncepce budovy.

7. Návrh restaurátorského procesu

1. etapa: sejmutí povrchového znečištění

Z povrchu památky bude sejmuta vrstva povrchového znečištění a vrstvy nevyhovujících druhotných tmelů. Jak je popsáno výše, bude sejmuta vrstva cementového pačoku nebo bude alespoň narušena a to pouze v případě, že zároveň nedojde k ještě většímu nevratnému poškození modelace

- mikrotryskání bez přítomnosti vody s regulovatelným tlakem a množství abraziva, aluminosilikátové abrazivum, točivý proud abraziva, pro dočištění Clean Galena (Remmers), skalpel, kamenické dlátko

2. etapa: doplnění rest. průzkum

Po sejmutí povrchového znečištění bude doplněn rest. průzkum zaměřený na identifikaci doplňků, jejichž rozsah není zcela jasný, na míru, rozsah a charakter poškození.

3. etapa: odsolení

V lokalitách, kde dochází k trhání povrchové vrstvy modelace- křídla gryfů, nohy v místě stékání srážkové vody apod. budou aplikovány odsolovací zábaly ve dvou týdenních cyklech.

- Arbocell (Deffner & Johann), destilovaná voda

3. etapa: konsolidace kamenné hmoty

Kamenná hmota bude plošně zpevněna prostředkem na základě organokřemičitanu. Trhlinami zcela oddělené části budou slepeny tmelem na bázi syntetické pryskyřice. Povrchové trhliny budou injektovány.

Materiál kamene okolo známých i předpokládaných armatur, které nelze vyjmout, bude napuštěn penetračním inhibitorem koroze.

Odhalené armatury, které nelze vyjmout bez rizika nevratného poškození památky, budou opatřeny antikorozní nátěrovou hmotou

- plošné zpevnění: zpevňovač na bázi esteru nebo elastifikovaného esteru kyseliny křemičité (např. Remmers, Keim),
- injektáž: KSE 500, KSE A + B plnivo (Remmers), příp. CalXNova (Deffner&Johann)
- osazení erbu: kulatina z vysoko legované oceli, tmel na bázi epoxidu ChS Epoxy, tvrdidlo P11
- inhibice koroze armatur: Sika Ferro Gard 903
- ochrana odhalených armatur: alkydová nátěrová hmota (např. Alkyton Primer apod.)

4. etapa: výdusky z pryskyřice

Výdusek rekonstrukce erbu bude vyjmut a znovu osazen na nové čepy z nerez oceli, pokud tomu tak není

Bude provedena revize výplně koruny a jejího osazení, především kotvení táhel.

5. etapa: doplnění chybějících částí

Chybějící části modelace budou rekonstruovány a doplněny umělým kamenem na minerálním základě průmyslově vyráběným bez použití cementu a akrylátové disperze. Menší doplňky budou realizovány na místě, větší (např. Merkurova hůl) budou nejdříve provedeny v hlíně, zaformovány a na místo bude osazen finální výdusek zajištěný nerezovým čepem..

- Restauro Top (Keim)
- sochařská hlína, kombinovaná forma sádra-silikon, umělý kámen na základě cementu, čep z vysoce legované oceli, tmel na bázi epoxidu ChS Epoxy, tvrdidlo P11

6. etapa: povrchová úprava

Aby byl narušený povrch ochráněn, doporučuji povrchovou úpravu kamenných částí sousoší nátěrovou hmotou z modifikovaného vápna a vrstvu nátěru barevně připodobnit vápenci.

- Prodexor K (Schvenk), Restauro Lasur (Keim), pigmenty (oxidy železa)

Povrch armatur a táhel bude opatřen alkydovou nátěrovou hmotou.

- např. Alkyton kovářská černá

Výdusky z umělého kamene na bázi pryskyřice mohou být sjednoceny silikátovou nátěrovou hmotou v odpovídajícím odstínu

FOTODOKUMENTACE

Německá vysoká škola technická 1860

Celkový pohled na atiku budovy Komenského nám.2

Pohledově pravá alegorie

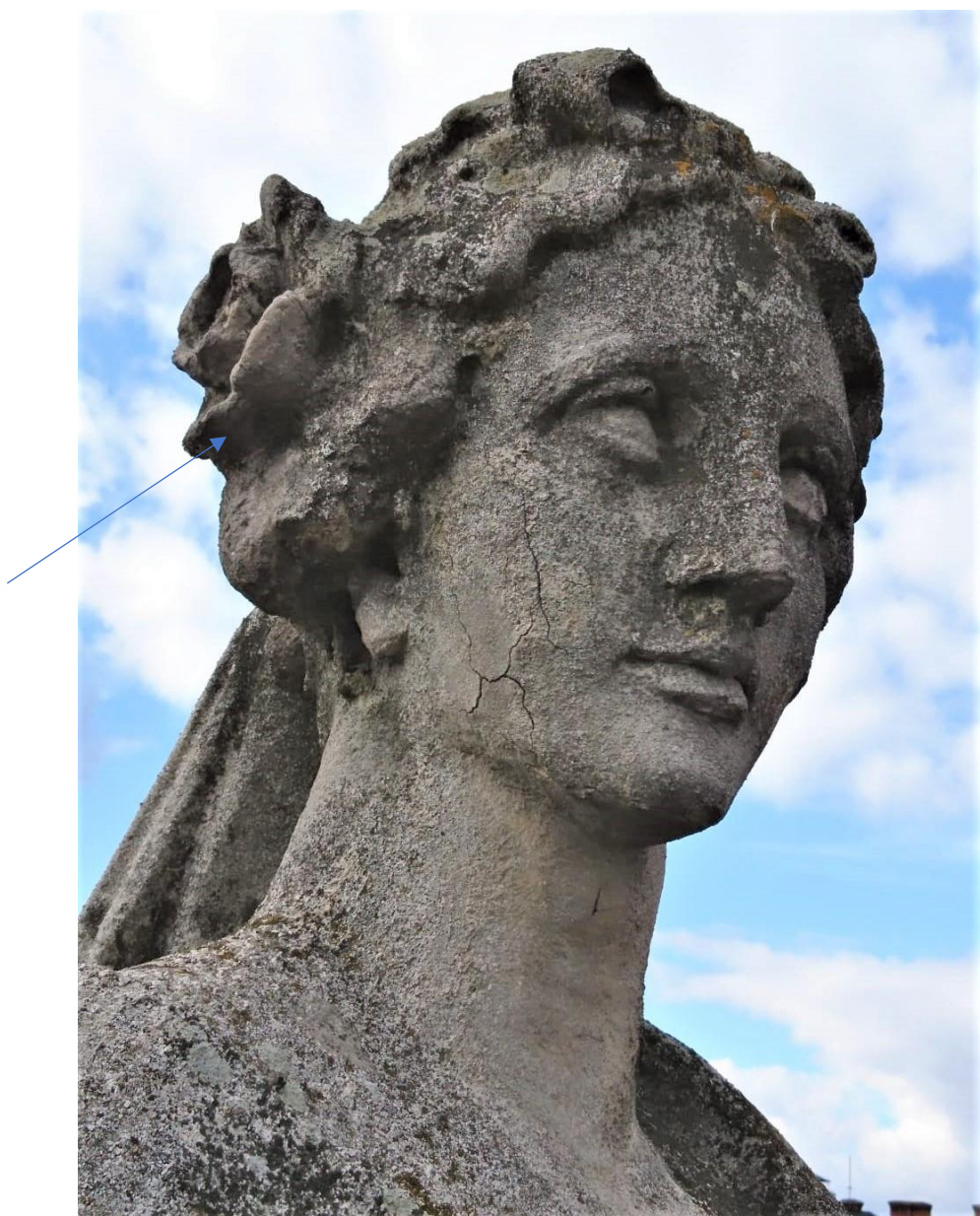
..

Pohledově pravá alegorie

..

Pohledově pravá alegorie

Dobře patrné trhliny v modelaci tváře, doplněk modelace růže

..

Pohledově pravá alegorie

„Poškození modelace drapérie

Pohledově pravá alegorie

Otevřené trhliny v modelaci drapérie, doplněk prstů (2), chybějící modelace holi jako symbolu obchodu (1)

Pohledově pravá alegorie

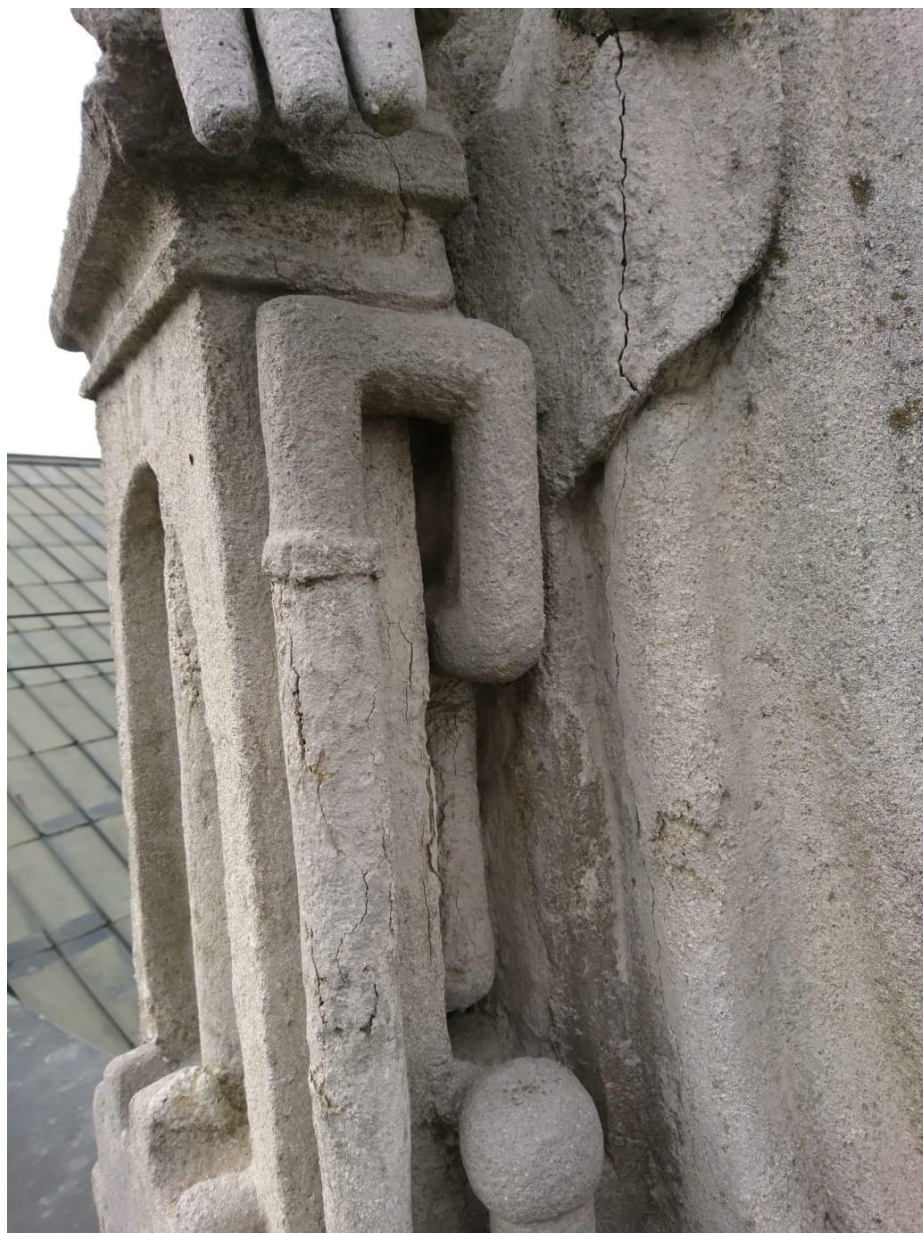
Chybějící modelace holi

Pohledově pravá alegorie

..

Pohledově pravá alegorie

Trhliny v modelaci drapérie a „převodovky“

Pohledově pravá alegorie

Modelace atributu převodové skříně (patrně zčásti druhotná) a kotvy

Pohledově pravá alegorie

Pohledově pravá alegorie

Pohledově levá alegorie

Pohledově levá alegorie

Znečištění koloniemi náletové vegetace

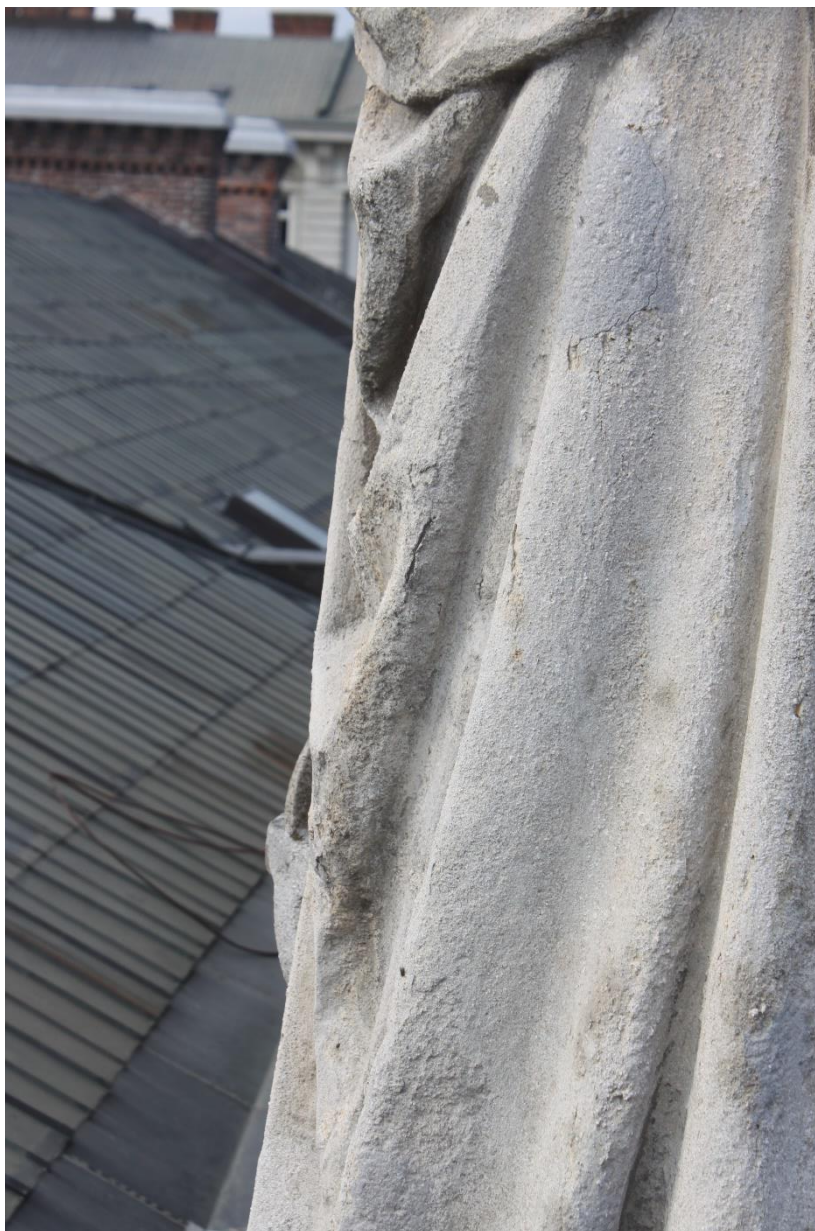
Pohledově levá alegorie

Trhlina v modelaci nosu

Pohledově levá alegorie

Pohledově levá alegorie

Poškozená modelace v zadní části sochy

Pohledově levá alegorie

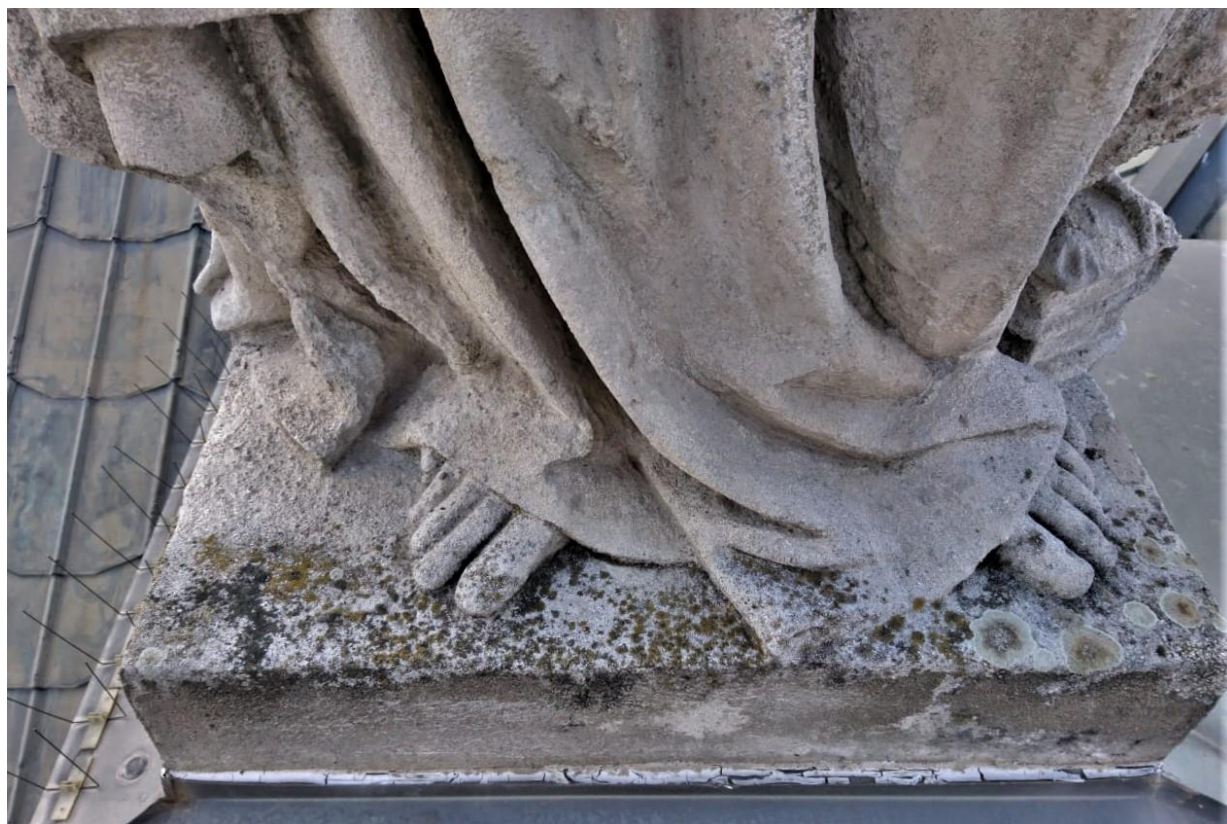

Pohledově levá alegorie

Pohledově levá alegorie

Pohledově levá alegorie

Pohledově levá alegorie

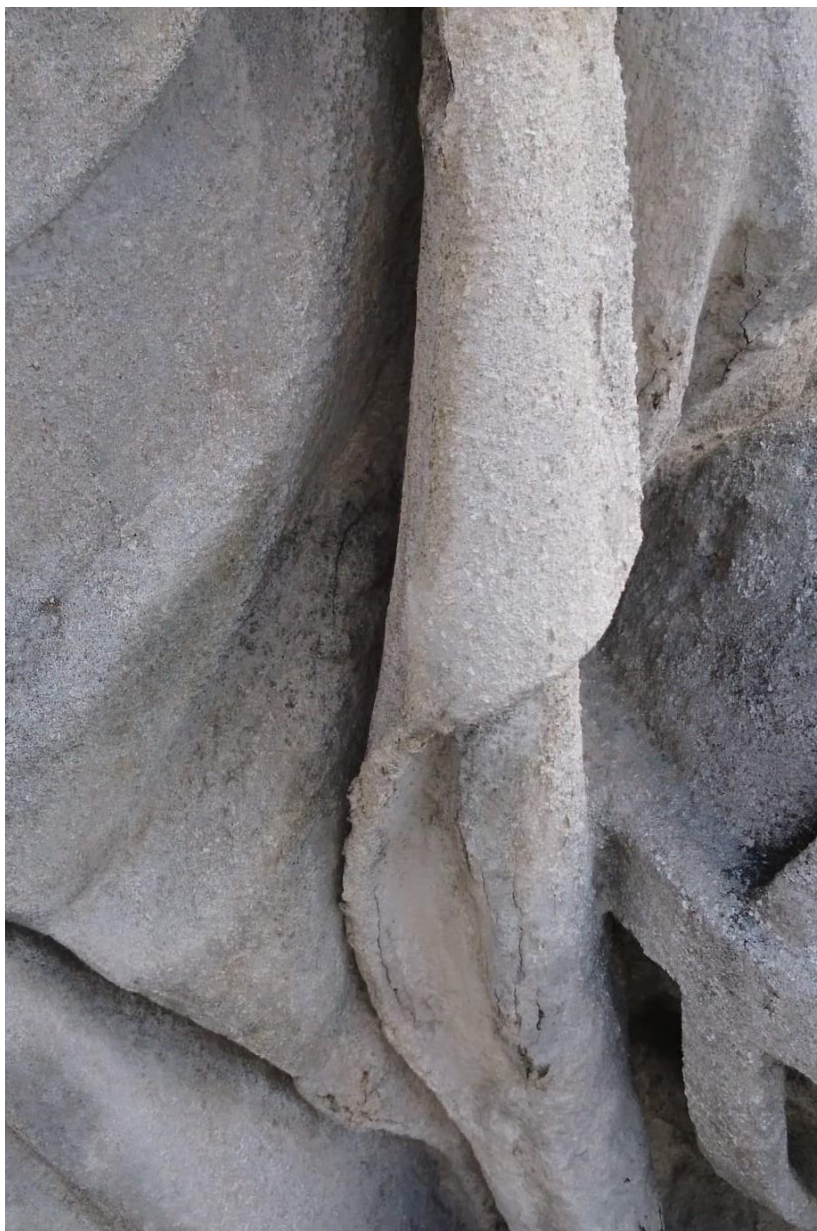

Pohledově levá alegorie

Pohledově levá alegorie

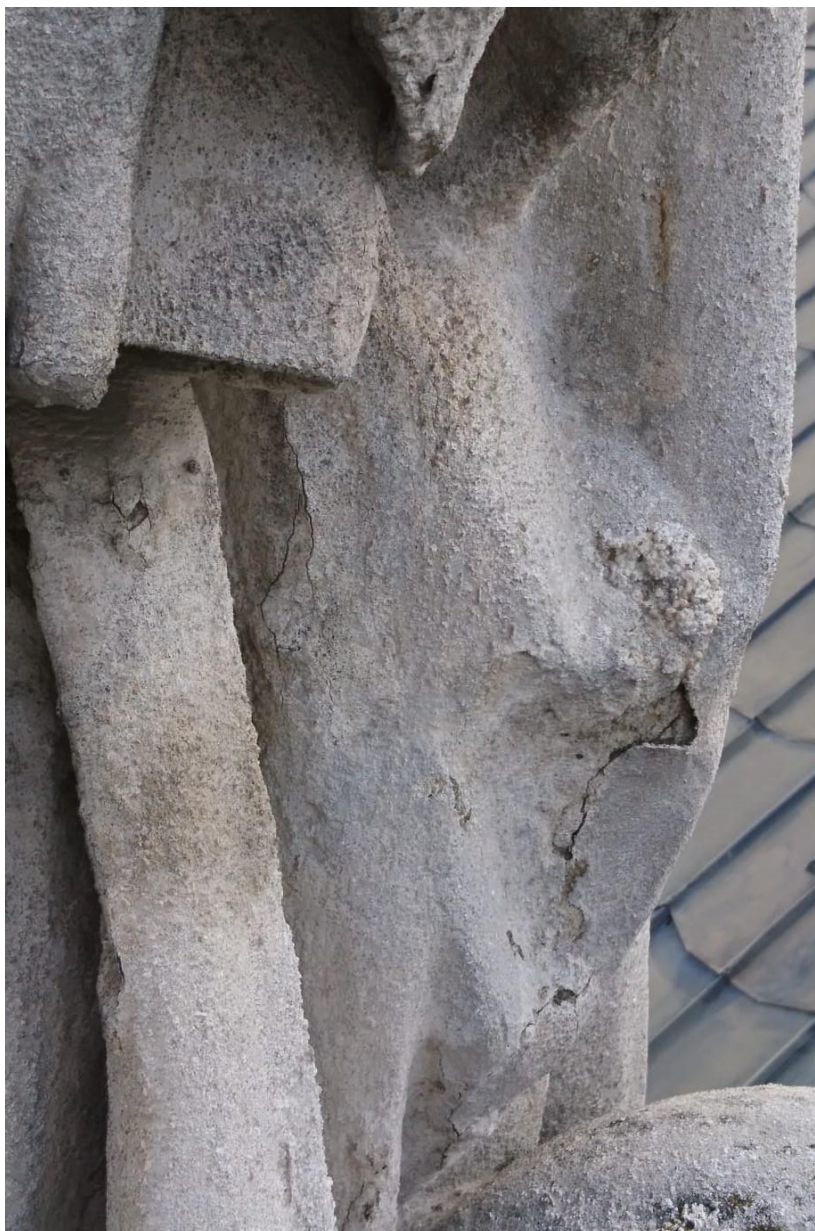
Pohledově levá alegorie

Pohledově levá alegorie

Poškozená modelace prstů a drapérie

Pohledově levá alegorie

Poškozená modelace drapérie

Pohledově levá alegorie

Erb s gryfy

Rekonstrukce koruny na erbu s gryfy
Patrné oddělení zadní strany dutého výdusku

Napojení koruny na erb

Horní plocha erbu

Výdusek reliéfu orla

Na snímku patrné oddělení druhotně osazené modelace

Výdusek erbu

Na snímku patrné oddělení druhotně osazené modelace

Pohledově pravý grif

Trhliny v modelaci zadní nohy

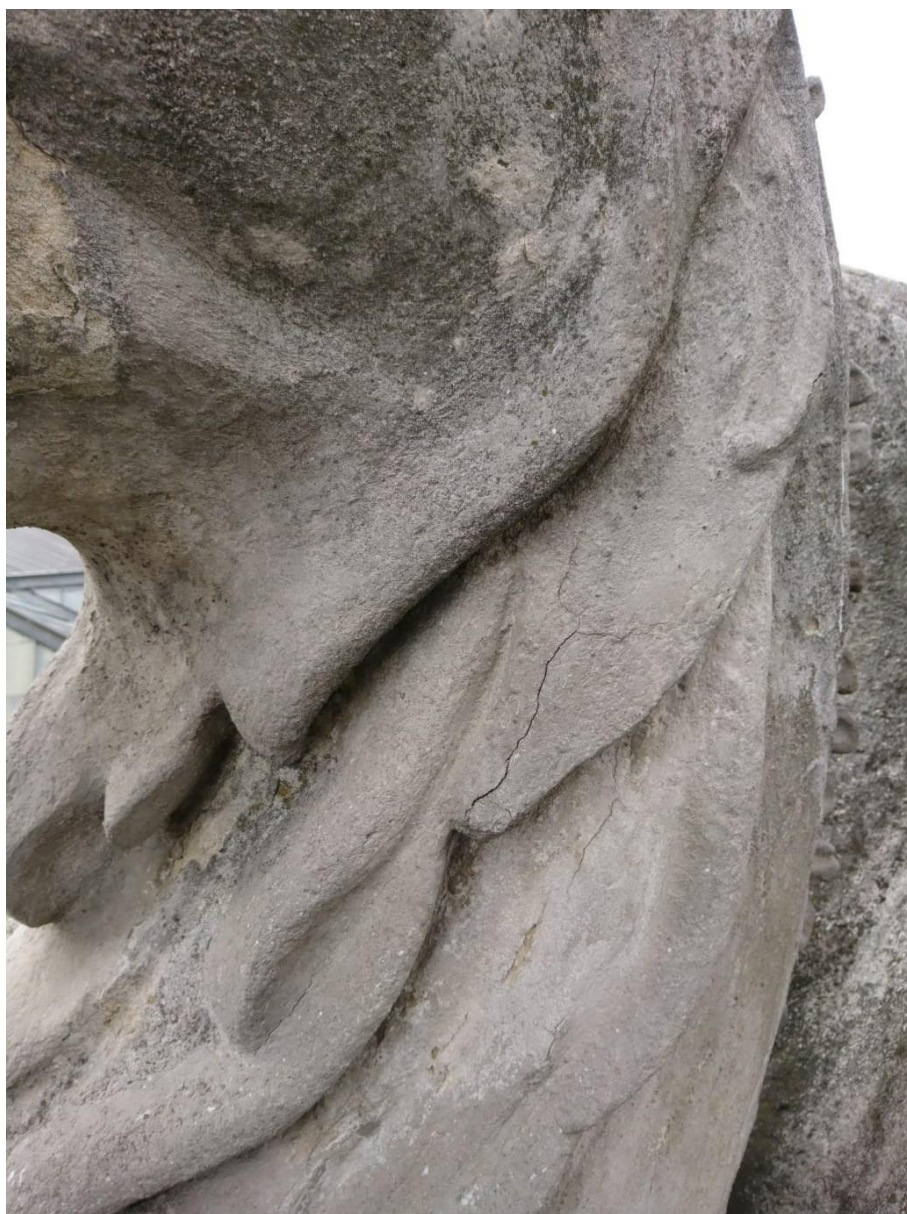
Vegetace mechů a lišejníků

Pohledově pravý grif

Pohledově pravý grif

Pohledově pravý grif

Trhliny v modelaci krku

Pohledově pravý grif

Poškozená modelace přední nohy

Pohledově pravý grif

Trhliny v modelaci hřívý

Pohledově pravý grif

Trhliny v druhotné modelaci křídel

Pohledově pravý grif

Pohledově pravý grif

Trhliny v druhotné modelaci zobáku s jazykem

Pohledově levý grif

Pohledově levý grif

Pohledově levý grif

Poškozená modelace hrudníku

Pohledově levý grif

Pohledově levý grif

Pohledově levý grif

Erb s gryfy

Erb s gryfy

Zřejmá degradace sjednocující nátěrové hmoty

Erb s gryfy

Výduswek z umělého kamene

Erb s gryfy

Erb s gryfy

Erb s gryfy a holubími agresory zachycenými při činu

Detail poškození- plintus vstupující z degradovaného cementového materiálu doplňku podstavce

Detail poškození- cihla vystupující z „výztuže“ v zadní části

Detail poškození- kolonie náletových kultur na podstavci

Podpis účastníka obnovy